

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ХОРТИЦЬКА
НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ»
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «СОЦІАЛІЗАЦІЯ ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ ГУРТКОВОЇ
РОБОТИ»

Виконав студент: _____ 2 _____ курсу _____
освітньо-професійна програма Соціальна педагогіка
спеціальність _____ 231 Соціальна робота _____
(шифр і назва спеціальності)
Лещук В. В.
(ініціали та прізвище)

Керівник професор кафедри соціальної роботи, доцент,
к. пед. н. Козарик О. С.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент зав. кафедри практичної психології КПУ,
професор, д. псих. н. Зарицька В. В.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Магістерська робота «Соціалізація підлітків у процесі гурткової роботи»: 87 с., 9 табл., 52 джерела, 2 додатки.

Об'єктом дослідження є соціально-педагогічна робота з підлітками.

Предметом дослідження є соціалізація підлітків в процесі соціально-педагогічної гурткової роботи з оволодіння фотосправою і основ художньої фотографії.

Мета роботи: теоретичний аналіз та експериментальна перевірка впливу процесу гурткової роботи на соціалізацію підлітків.

Методи дослідження: аналіз соціально-педагогічної та психологічної літератури; класифікація; систематизація; узагальнення; анкетування, аналіз одержаних даних в процесі констатувального експерименту; формувальний експеримент, кількісний, якісний, порівняльний аналіз результатів дослідження.

В роботі на основі теоретичного аналізу психолого-педагогічних джерел і практичного досвіду обґрунтовано важливість і значення гурткової роботи (на прикладі оволодіння фотосправою і основами художньої фотографії) для соціалізації підлітків.

Практична значущість дослідження полягає у розробці та практичному впровадженні у процесі соціально-педагогічної роботи з підлітками програми гурткової роботи з оволодіння фотосправою і основами художньої фотографії.

Перевірено ефективність експериментальної програми гурткової роботи з підлітками за базовими показниками соціалізованості: формування комунікативності, здатності до самоконтролю у спілкуванні з різними категоріями людей, формування самоповаги та поваги інших.

Результати дослідження пройшли апробацію на Всеукраїнській науково-практичній конференції та опубліковані у збірнику матеріалів [21].

СОЦІАЛІЗАЦІЯ, СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС, САМОКОНТРОЛЬ,
СОЦІАЛЬНО ЗНАЧУЩА ДІЯЛЬНІСТЬ, СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

ВСТУП

Сучасний стан суспільства в Україні характеризується швидкоплинними змінами, відсутністю чіткої стандартизованої репрезентації суспільних норм та цінностей за наявності великого розмаїття різноспрямованих життєвих стратегій і практик, суспільно-політичних орієнтирів та ін. Ці обставини суттєво ускладнюють адаптацію сучасної молоді до самостійного соціально виваженого життя, визначення своєї ролі і місця у соціумі.

На етапі реформування загальної середньої освіти в Україні, вектори якого визначені в Концепції Нової української школи, перед соціальними педагогами постає актуальне завдання створення умов для успішної соціалізації дітей та молоді у цей період розвитку України як держави. У цьому контексті одним із пріоритетів соціально-педагогічної науки і практики є дослідження та практичне забезпечення реальної соціалізованості дітей та підлітків на рівні їх віку. Особливої актуальності набуває розвиток соціалізованості підлітків, які перебувають у процесі найважчого періоду переходу від дитинства до дорослості, бо саме в цей період формується підґрунтя для соціального їх становлення як особистості, як члена суспільства, як учасника активних соціальних перетворень у країні і у власному житті. У зв'язку з цим проблема соціалізації підлітків набуває особливої актуальності.

В соціальній педагогіці і психології окремі аспекти соціалізації підлітків як і інших категорій населення досліджувалися багатьма науковцями. Зокрема, Б. Ананьєв, Г. Балл, Л. Виготський та ін. досліджували соціальну активність особистості; О. Асмолов, К. Роджерс, Л. Феотінгер, В. Ядов та ін. досліджували самоактуалізацію особистості, яка є складовою загальної соціалізованості особистості на рівні її віку; І. Булах, В. Бочелюк, І. Кон, А. Личко, С. Подмазін, Г. Прихожан, О. Яковлева та ін. звертали увагу на адаптивні механізми, які сприяють успішній соціалізованості особистості.

Особливого значення для соціалізації особистості, наприклад, В. Нечипоренко надавала проєктній діяльності школярів різного віку, завдяки широкому спектру дій в процесі розробки проєктів (розробка, реалізація, захист проєкту), де кожний учень (в тому числі і підліток) може зробити свій внесок у загальну справу, знайти найкращий для себе спосіб (варіант) самореалізації. А коли робота над проєктом групова, то встановлюються позитивні міжособистісні стосунки, напрацьовується досвід співпраці, здатність дослуховуватися до думок інших, висловлювати власні думки, аналізувати ситуацію, вибирати найкращі в означених умовах шляхи розв'язання проблеми чи виконання певної роботи.

За таких умов соціалізованість особистості швидко зростає, що додає їй впевненості в собі, здатності до конструктивного спілкування і взаємодії, напрацьовується досвід самоповаги до результатів своєї праці, до себе, а також поваги до себе з боку інших, що і забезпечує комфортне життя у соціумі.

Отже, актуальність проблеми соціалізації особистості, зокрема, у підлітковому віці викликана:

- пріоритетністю соціалізованості на рівні цього віку;
- прагненням підлітків вирішувати свої проблеми самостійно;
- прагненням до визнання дорослими необхідності поваги до себе і своїх позитивних намірів.

Зазначені передумови визначили тему магістерської роботи «Розвиток соціальної компетентності підлітків у процесі гурткової роботи», де на прикладі оволодіння певним видом діяльності можна напрацювати усі найважливіші якості соціалізованості особистості.

Об'єктом дослідження є соціально-педагогічна робота з підлітками.

Предметом дослідження є соціалізація підлітків в процесі соціально-педагогічної гурткової роботи з оволодіння фотосправою і художньою фотографією.

Мета дослідження: теоретичний аналіз та експериментальна перевірка впливу процесу гурткової роботи з оволодіння фотосправою на соціалізацію підлітків.

Гіпотеза: якщо включити підлітків у системну соціально-педагогічну гурткову роботу з оволодіння певним видом діяльності (групової та індивідуальної) і довести її до рівня, коли підліток здатний успішно виконувати її самостійно і усвідомлювати результат, то це значно прискорить зростання показників соціалізованості його особистості через ствердження впевненості у собі й своїх можливостях та формування комунікативності і адекватної самооцінки.

Відповідно до мети дослідження були визначені такі **завдання**:

1. Проаналізувати наукову літературу з проблеми соціалізації особистості у підлітковому віці.

2. Обґрунтувати доцільність включення підлітків у системну групову та індивідуальну соціально значущу роботу з певного напрямку (зокрема, у фотогурток).

3. Виявити рівень соціалізованості підлітків за вибраними нами методиками.

4. На основі аналізу даних за результатами діагностування розробити програму оволодіння підлітками фотосправи і художньої фотографії впродовж 2019–2020 н. р.

5. Реалізувати програму на циклі конкретних занять, провести порівняльний аналіз і довести ефективність експериментальної роботи.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури; систематизація і узагальнення теоретичних положень; анкетування, формувальний експеримент; кількісний і якісний аналіз результатів дослідження.

Методологічною основою стали особистісно орієнтований і діяльнісний підходи, які висвітлені у відомих працях науковців: І. Беха, Л. Виготського, С. Рубінштейна та ін., а також наукові засади педагогіки і психології життєтворчості І. Єрмаков, В. Нечипоренко, Л. Сохань та ін.

В роботі на основі теоретичного аналізу психолого-педагогічних джерел і практичного досвіду обґрунтовано важливість і значення гурткової роботи (на прикладі оволодіння фотосправою і основами художньої фотографії) для соціалізації підлітків.

Практична значущість дослідження полягає у розробці та практичному впровадженні у процесі соціально-педагогічної роботи з підлітками програми гурткової роботи з оволодіння фотосправою і основами художньої фотографії.

Експериментальна база дослідження: КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР (в структурі якої функціонує санаторна школа-інтернат I-III ступенів).

Контрольну групу склали 48 учнів 5-7 класів, експериментальну групу склали 17 підлітків цієї ж школи.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (52 найменування) і додатків, містить 87 сторінок, з них 65 сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

Теоретичний аналіз наукової літератури з проблеми соціалізації підлітків в процесі гурткової роботи з оволодіння фотосправою й проведена відповідна експериментальна робота дають підстави дати відповіді на поставлені в роботі завдання.

1. Проаналізувавши наукову літературу з означеної вище проблеми дійшли висновку про те, що соціалізованість особистості на рівні свого віку є важливим фактором її соціального життя серед ровесників і дорослих. Вченими встановлено, що попри різні впливи на особистість соціального оточення і людей, з якими вона спілкується безпосередньо, провідним, визначальним фактором її соціалізованості виступає сама особистість і її власні вчинки, аналізуючи і оцінюючи які вона сама може формувати відповідний рівень своєї соціалізованості. Дослідники визначають, як правило, рівень соціалізованості особистості та такими базовими, на наш погляд, компонентами як: рівень комунікативності, рівень самоконтролю у спілкуванні, ставлення до самої себе та до оточуючих людей. Цінність цих компонентів полягає в тому, що особистість, володіючи ними на достатньому рівні, почуває себе впевнено серед інших людей, вільно з ними спілкується і взаємодіє, проявляє повагу до інших і відчуває повагу до себе від них. Встановлено і науково доведено, що серед усіх категорій суспільства найскладнішим є підлітковий вік, який характеризується суперечливим станом підлітків серед інших, бо, з одного боку, це вже не діти, але ще не дорослі, а з іншого боку, претендуючи на ставлення до себе як до дорослих і не отримуючи його, підлітки часто ведуть себе неадекватно, бо ще не мають досвіду вести себе як дорослі, тому і не отримують той рівень поваги до себе від інших, на який вони претендують.

2. Друге завдання полягало в обґрунтуванні доцільності включення підлітків у системну групову та індивідуальну соціально значущу роботу з певного напрямку, зокрема, у фотогурток. Цей вид занять цінний тим, що

передбачає оволодіння фотосправою за доволі короткий термін, починаючи з самого початку ознайомлення їх із фотосправою, оволодіння побудови і способів використання самого фотоапарата і до самостійного фотографування людей різного віку, природи, будівель та ін. Ця робота приносить підліткам задоволення, відчуття їх потреби для людей, з одного боку, а з іншого боку, включає їх у широке коло спілкування з різними віковими групами людей, що задовольняє їх потребу у відчутті поваги до себе, до їх роботи, до її результатів.

3. Третє завдання полягало у виявленні рівня соціалізованості підлітків за вибраними нами методиками. На основі діагностування підлітків встановлено, що соціальному аспекту їх розвитку у повсякденному житті і навчанні приділяється недостатньо уваги. В результаті повага до них залишається на рівні початкової школи, а вимоги ускладнюються, що викликає у підлітків незадоволення і зриви у поведінці.

4. Детальний аналіз одержаних даних за результатами діагностування покладено в основу для розробки програми посиленого соціально значущого розвитку підлітків і задоволення їх потреб у повазі і увазі до них та їх проблем. Причому, програма передбачала чітке дотримання таких найсуттєвіших для підліткового віку принципів, як: спрямування в роботі на досягнення результату; озвучування результатів роботи у присутності усіх членів групи, а про недоліки говорити з кожним індивідуально; системне підкреслення високої соціальної цінності оволодіння фотомайстерністю, яка викликає у оточуючих до них повагу і згодом може перерости у частину їх професійної діяльності.

5. Реалізація програми у формі 22 занять (теоретичних і практичних) дозволила перевірити її на ефективність і довести до такого рівня розвитку підлітків, що при повторному діагностуванні за вибраними нами компонентами соціалізованості низький рівень не зафіксовано зовсім, значно зросли показники високого рівня соціалізованості у відповідності з віком, що і довело високу ефективність проведеної дослідницької роботи.